

Nr 18.

*Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner
angående det gällande skattesystemets verkningar i
vissa avseenden, m. m.*

Till bevillningsutskottet ha hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen:

1) de likalydande motionerna I: 12 av herr *Domö* m. fl. och II: 10 av herr andre vice talmannen *Skoglund* m. fl., vari hemställts, »att riksdagen måtte antaga

1) följande

FÖRSLAG TILL

**förordning om upphävande av förordningen den 26 juli 1947 (nr 581)
om kvarlåtenskapsskatt.**

Härigenom förordnas, att förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt skall upphöra att gälla med utgången av juni månad år 1949.

2) följande

FÖRSLAG TILL

**förordning angående restitution av kvarlåtenskapsskatt m. m. i samband med
upphävande av förordningen den 26 juli 1947 (nr 581)
om kvarlåtenskapsskatt.**

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Skattskyldig, som erlagt kvarlåtenskapsskatt, äger efter därom gjord ansökan erhålla restitution med belopp motsvarande skillnaden mellan å ena sidan summan av den erlagda kvarlåtenskapsskatten och den skatt, som utgått enligt förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt (arvsskatteförordningen), samt å andra sidan den skatt som skulle hava erlagts enligt arvsskatteförordningen i dess lydelse före den 1 januari 1948.

1 — Bihang till riksdagens protokoll 1949. 7 saml. Nr 18.

2 §.

Har kvarlåtenskapsskatt blivit av beskattningsmyndighet fastställd men icke erlagd före den 1 juli 1949, skall skyldighet att erlægga sålunda fastställd skatt icke vidare föreligga.

I fall som i första stycket sägs skall skatt enligt arvsskatteförordningen beräknas på sätt stadgats i nämnda förordning i dess lydelse före den 1 januari 1948.

3 §.

Har skattskyldighet till kvarlåtenskapsskatt inträtt före den 1 juli 1949 men har skatten icke blivit av beskattningsmyndighet fastställd före denna dag, skall dylikt fastställande icke äga rum.

4 §.

Konungen äger utfärda för tillämpning av denna förordning erforderliga föreskrifter.

3) följande

FÖRSLAG TILL

förordning om ändring i förordningen den 6 juni 1941 (nr 416)
om arvsskatt och gåvoskatt.

Härigenom förordnas, att 11 § 1 mom., 16 §, 19 § 1 mom. samt 32, 52 och 59 §§ förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

11 §.

1 mom. Såsom arvinges eller testamentstagares lott anses vad enligt lag och testamente å honom belöper av behållningen i dödsboet eller i sådan kvarlåtenskap, varom förmäles i 4 § 1 mom. 2); dock skall, där i skatteärendet föreligger arvskifte, den däri gjorda fördelningen efter vad i 16 § stadgas lända till efterrättelse.

Behållningen beräknas — — — av denna.

16 §.

Föreligger i — — — angiven grund.

Har sammanlagda värdet av arvingars och universella testamentstagares sålunda bestämda lotter i skifteshandlingen upptagits lägre än vad som återstår av behållningen i dödsboet, beräknad på sätt i 13, 20—23 och 27 §§ stadgas, sedan därifrån avräknats dels efterlevande makes jämlikt 15 § skattefria andel, dels legat, dels i 11 § 2 mom. omförmäld skattelott och dels värdet av jämlikt 6 och 7 §§ först framdeles beskattningsbar egendom, skola lotterna bestämmas såsom om det belopp, varmed deras sam-

manlagda värde understiger dödsbobeåhållningen efter nu nämnd avräkning, uppdelats i lotterna i förhållande till deras storlek.

Skifteshandling skall — — — hos beskattningsmyndighet.

19 §.

1 mom. Arvs- eller testamentslott, för vilken inträde av skattskyldighet är att hänföra till dödsfallet, skall vid skattens beräkning sammanläggas med gåva, som arvingen eller testamentstagaren erhållit av den avlidne, under förutsättning att skattskyldighet för gåvan inträtt vid dödsfallet eller inom fyra år dessförinnan. Avdrag skall ske för skatt, som visas hava erlagts för gåvan, eller, om ytterligare gåva förekommit före ovan angivna tid, för vad av erlagd skatt belöper å den gåva, som skall sammanläggas med lotten; dock må arvsskatten icke beräknas till lägre belopp än som skulle, utan avseende å gåvan, hava utgått för lotten.

Lott, för — — — stadgade grunderna.

32 §.

Har efter — — — av 19 §;

och hade, om hänsyn tagits till omständighet som nu avses, för någon lott skatt skolat gäldas utöver vad för lotten beräknats, skall efterbeskattning ske med sålunda felande belopp.

52 §.

Skatt enligt denna förordning skall, i den mån ej jämlikt 55 § anstånd medgivits, erläggas inom tre veckor efter det beskattningsmyndigheten meddelat beslut om skattens fastställande.

Har jämlikt — — — krontal bortfaller.

Skatten jämte — — — angående testamentsbevakning.

Den som — — — skattens fastställande.

Har jämlikt — — — utlämnad bouppteckning.

59 §.

Har efter — — — deklARATIONEN avgivits;

och hade, om hänsyn tagits till omständighet som nu avses, någon skattskyldig haft att gälda mindre skatt än vad beräknats, skall honom påförd skatt nedsättas med sålunda för högt beräknat belopp.

Ansökan om — — — i skatteärendet.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1949.»

---

2) de likalydande motionerna I: 13 av herr *Domö* m. fl. och II: 11 av herr *andre vice talmannen Skoglund* m. fl., vari hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att en utredning rörande det gällande

skattesystemets verkningar i de avseenden som i motionerna berörts måtte skyndsamt igångsättas ävensom att utredningens resultat och de förslag, som av utredningen föranledas, måtte föreläggas riksdagen;

3) de likalydande motionerna I: 101 av herr *Heiding* m. fl. och II: 116 av herr *Norup* m. fl., vari hemställts, »att riksdagen måtte besluta, att lagen om kvarlåtenskapsskatt skall upphöra att gälla senast den 1 juli 1949 samt att redan debiterad men ej erlagd skatt inte skall uttagas»;

4) de likalydande motionerna I: 149 av herr *Carl Eric Ericsson* m. fl. och II: 186 av herr *Werner* m. fl., vari hemställts, »att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring i förordningen om statlig inkomstskatt den 26 juli 1947, att skattskyldig vid taxeringen till statlig inkomstskatt berättigas åtnjuta avdrag för honom påförd förmögenhetsskatt, samt att vederbörande utskott måtte utarbeta de härav föranledda ändringarna i förordningen om statlig inkomstskatt»;

5) de likalydande motionerna I: 215 av herr *Bergvall* m. fl. och II: 269 av herr förste vice talmannen *Carlström* m. fl., vari hemställts, »att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t dels uttala att den offentliga hushållningen under de närmaste åren bör utmärkas av en strävan att åstadkomma en allmän sänkning av skattetrycket för alla grupper av skattebetalare men utan sådana åtgärder att den under senare år uppnådda socialpolitiska standarden beskäres, dels anhålla om en skyndsamt utredning rörande olika skatters och skattekombinationers verkningar på de viktigaste slagen av produktiva insatser och därmed på nationalinkomstens utveckling samt rörande möjligheterna att genom en reduktion och omläggning av beskattningen åstadkomma sådana nationalekonomiskt gynnsamma verkningar, som steg för steg kunna möjliggöra en fortsatt sänkning av skattetrycket»; samt

6) de likalydande motionerna I: 216 av herr *Bergvall* m. fl. och II: 270 av herr förste vice talmannen *Carlström* m. fl., vari hemställts, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning om en moderat höjning av arvslotsbeskattningen samt framläggande för riksdagen av dels de förslag, vartill utredningen kan föranleda, och dels i samband därmed förslag om kvarlåtenskapsskattens avskaffande».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framställda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionerna I: 12, I: 13 och I: 101 samt II: 186, II: 269 och II: 270.

De nu ifrågakvarande motionerna gälla således två spörsmål, nämligen dels frågan om det nu gällande skattesystemets verkningar dels ock frågan om avskaffande av kvarlåtenskapsskatten och vad därmed sammanhänger.

Frågan om det nu gällande skattesystemets verkningar.

Den av 1947 års riksdag beslutade omläggningen av den direkta statsbeskattningen innebar bl. a. följande. Med avseende å skattesystemets konstruktion skedde den ändringen, att den dittills gällande kombinerade inkomst- och förmögenhetsbeskattningen särskildes i två från varandra helt fristående skatter, en inkomstskatt och en förmögenhetsskatt. Genom antagandet av förordningarna om statlig inkomstskatt och om statlig förmögenhetsskatt upphävdes förordningarna om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt samt om särskild skatt å förmögenhet, varjämte den under de senare åren uttagna värnskatten, som inarbetats i de nya skatteskalorna, avskaffades.

Inkomstbeskattningen av fysiska personer sker enligt det nya skattesystemet liksom enligt det förutvarande efter en progressiv skala. Medan skatten enligt förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt bestod av en rörlig botten-skatt och en fast tilläggs-skatt, är den statliga inkomstskatten i sin helhet rörlig, dock med en begränsning av rörligheten så till vida att skatten icke i något inkomstskikt må överstiga 70 procent av inkomsten i detta skikt.

Den statliga inkomstskatten för juridiska personer utformades såsom en fast, proportionell skatt med för olika slag av juridiska personer bestämda procentsatser. I jämförelse med tidigare skattesatser, med hänsyn jämväl tagen till värnskatten, inneburo de nya en höjning för bl. a. svenska aktiebolag från 32 till 40 procent av den beskattningsbara inkomsten. För svenska ekonomiska föreningar och vissa andra juridiska personer bibehölls däremot skattesatsen vid tidigare gällande 32 procent.

Beträffande förmögenhetsbeskattningen enligt det nya skattesystemet gäller att fysisk person är befriad från skattskyldighet till statlig förmögenhetsskatt, i den mån den beskattningsbara förmögenheten icke överstiger 30 000 kronor. Skatteskalen för förmögenheter över nämnda belopp utformades såsom en fast, progressiv skikt-skala med skattesatser från 6 till 18 promille. Liksom tidigare finnes en särskild reduktionsregel för de fall, då inkomsten är låg i förhållande till den skattepliktiga förmögenheten. Denna regel innebär, att, därest för fysisk person eller oskift dödsbo den skattepliktiga förmögenheten överstiger 30 gånger den till statlig inkomstskatt fastställda sammanräknade nettoinkomsten, den beskattningsbara förmögenheten skall utgöra ett belopp, motsvarande 30 gånger den sammanräknade nettoinkomsten, dock lägst 50 procent av den skattepliktiga förmögenheten. Av de juridiska personer, som varit underkastade förmögenhetsskatt genom den kombinerade inkomst- och förmögenhetsskatten, undantogs från skattskyldighet ekonomiska föreningar. Förmögenhetsskatten för juridiska personer gjordes proportionell och bestämdes till 1,5 promille av

den beskattningsbara förmögenheten om och i den mån densamma överstiger 5 000 kronor.

Två förordningar om begränsning i vissa fall av skatt antogs, av vilka den ena enbart hänför sig till på grund av 1948 års taxering utgående skatter, under det att den andra gäller tills vidare från och med den 1 januari 1949. Enligt den senare förordningen äger fysisk person eller öskift dödsbo erhålla avkortning eller restitution av skatt med det belopp, varmed den skattskyldige på grund av taxering för visst taxeringsår påfordrat statlig inkomstskatt och förmögenhetsskatt samt allmän kommunalskatt, landstingsmedel och tingshusmedel sammanlagt överstiga 80 procent av den för honom samma år enligt förordningen om statlig inkomstskatt taxerade inkomsten ökad med vid taxeringen medgivet avdrag för allmänna skatter, dock att avkortningen och restitutionen sammanlagt icke må överstiga den statliga inkomstskatten.

Vid 1948 års riksdag väcktes de likalydande motionerna I: 116 (av herr Domö m. fl.) och II: 195 (av herr Falla m. fl.), vari hemställdes, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att en utredning rörande det gällande skattesystemets verkningar i de avseenden som i motionerna berörts måtte skyndsamt igångsättas ävensom att utredningens resultat och de förslag, som av utredningen föranleddes, måtte föreläggas riksdagen.

1948 års riksdag lämnade på hemställan av samma års bevillningsutskott motionerna utan åtgärd. Utskottet anförde därvid i sitt av riksdagen godkända betänkande nr 36 följande:

Det nu gällande systemet för den statliga beskattningen av inkomst och förmögenhet antogs av föregående års riksdag och trädde i tillämpning från och med innevarande års ingång. Detta system innebär i åtskilliga hänseenden betydelsefulla förändringar i jämförelse med det förutvarande skattesystemet. Utskottet vill icke bestrida, att med hänsyn härtill en närmare belysning av det nya skattesystemets verkningar för vårt ekonomiska liv skulle kunna anses önskvärd. Nu förefintliga möjligheter till ett bedömande av dessa verkningar äro nämligen icke stora. Om det låter sig göra att genom en utredning vinna ökad kunskap härutinnan, skulle detta uppenbarligen vara av stort intresse. I den mån med motionerna kan ha åsyftats att erhålla ett förutsättningslöst klarläggande av det nya skattesystemets verkningar, finner utskottet alltså i och för sig intet att erinra mot denna tanke.

Utskottet har så mycket mindre anledning att ställa sig avvisande mot tanken på en utredning med här angivet syfte som redan av 1947 års bevillningsutskott vid skattefrågans behandling uttalades tveksamhet på vissa punkter, ehuru skälen för ett genomförande av lagstiftningen även i dessa delar dock ansågos väga tyngre. Nämnda utskott, som verkställde undersökningar rörande bl. a. den skärpta förmögenhetsbeskattningens inverkan på marginalskattens storlek, yttrade i detta hänseende i sitt betänkande nr 50, att den omständigheten att höga marginalskattesatser kunde uppkomma vid vissa kombinationer av inkomst och förmögenhet givetvis vore en olägenhet. Utskottet fann också olikheten i skattesats vid inkomstbeskatt-

ningen för å ena sidan aktiebolagen och å andra sidan de ekonomiska föreningarna kunna innebära en viss risk för att skattesynpunkter kunde bli avgörande vid valet av företagsform. Då utskottet kan instämma i vad 1947 års bevillningsutskott sålunda anfört, anser utskottet det vara av värde, om verkningarna av de nya reglerna i dessa avseenden kunde bli närmare klarlagda. En sådan undersökning, vilken bör ske efter objektiva grunder, kan måhända även på andra punkter vara motiverad. Vid undersökningen synes därjämte böra tillses, att den ifrågavarande lagstiftningen icke blivit utformad på sådant sätt, att densamma kan utnyttjas för vinnande av en obehörig skattelindring, samt att eventuellt förekommande bristfälligheter i lagstiftningen av denna art i möjligaste mån bli rättade.

Genom en utredning i ovan angivna hänseenden skulle skapas bättre möjligheter för ett bedömande, huruvida — med beaktande av alla på frågan inverkan faktorer — skäl kunna anses föreligga till ändring av förevarande lagstiftning. Av stor betydelse skulle enligt utskottets mening även vara, att genom denna utredning kunde erhållas ett ytterligare klarläggande av skattesystemets verkningar i olika avseenden.

Den frågan måste naturligtvis ställas, på vad sätt en sådan utredning skall ske. Det gäller här i första hand icke en skatteteknisk undersökning utan en undersökning av allmänt ekonomisk natur. Motionärerna ha icke anvisat någon väg för den av dem föreslagna utredningen, och utskottet är ej heller berett att framlägga några riktlinjer i detta hänseende. En sak torde dock i detta sammanhang få anses uppenbar. Vill man åstadkomma en utredning efter objektiva grunder — och således ej endast att vissa härför anlitade experter skola uttala prognoser eller omdömen om skattesystemets verkningar — lär det vara ofrånkomligt, att skattesystemet först under någon tid måste ha varit i verksamhet. Det bör för övrigt i detta sammanhang icke förbises, att på grund av de nuvarande inom produktionen rådande onormala förhållandena med brist på bl. a. råvaror, elektrisk kraft och bränsle en nu gjord undersökning rörande det nya skattesystemets verkningar med avseende å produktionen skulle kunna giva ett missvisande resultat.

Med hänsyn till dessa omständigheter anser sig utskottet — trots sin principiella anslutning till tanken på en utredning i detta ämne vid lämplig tidpunkt — icke kunna tillstyrka bifall till de föreliggande motionerna.

Vid utskottets betänkande fanns fogad en reservation av fyra ledamöter, vilka ansågo att utskottet bort förorda bifall till de väckta motionerna.

Samma fråga har upptagits till behandling i flera av *de nu föreliggande motionerna*. Sålunda har i de likalydande motionerna I: 13 (av herr Domö m. fl.) och II: 11 (av herr andre vice talmannen Skoglund m. fl.) erinrats om de vid 1948 års riksdag väckta motionerna och vad samma års bevillningsutskott anfört i sitt över motionerna avgivna betänkande. Vidare har erinrats om det mycket starka motstånd, som vid den av 1947 års riksdag genomförda omläggningen av den direkta statsbeskattningen rests av en betydande minoritet inom riksdagen. De farhågor, som då uttalades för att skattes kärpningarna skulle drabba den produktiva företagsamheten på ett menligt sätt och komma att motverka utvecklingen av det riskvilliga och i produktionens tjänst arbetande kapitalet hade icke visat sig obrätti-

gade. Ej heller hade farhågorna för en ogynnsam ekonomisk utveckling skingrats efter genomförandet av 1947 års skatteförslag utan efter hand blivit allt starkare. Motionärernas betänkligheter grundade sig bl. a. på vissa av dem företagna utredningar rörande de gällande skatternas tyngd och verkningar, vilka utredningar belysts i en bilaga, till de ovannämnda motionerna vid 1948 års riksdag, samt på den ekonomiska kris, i vilken vårt land befunde sig. I direktiven för 1944 års allmänna skattekommitté hade framhållits bl. a., att det borde utredas, hur utvecklingen av olika utgiftsposter på budgeten genom sina direkta och indirekta återverkningar på inkomstbildningen modifierat den direkta effekten av beskattningen, hur det förhölle sig med företagsbeskattningens incidens och skattepolitikens indirekta verkningar bl. a. genom förmedling av förändringar i sparande och kapitalbildning, hur marginalskatten verkade vid skilda inkomsttyper m. m. Särskild uppmärksamhet borde enligt direktiven ägnas beskattningen av riskbärande inkomster och riskbärande kapital. Några sådana undersökningar hade ännu icke kommit till stånd.

Enligt motionärernas uppfattning borde en utredning rörande skattesystemets verkningar omfatta bl. a. de i nämnda direktiv angivna frågorna. Då förmögenhetsskatten uttoges efter så höga skattesatser som de gällande, vore det av mycket stor betydelse att skattens underlag bleve bestämt på ett riktigt sätt. Härvidlag kunde hänvisas till 1936 års bevillningsutskotts betänkande nr 46, vari utskottet uttalat bl. a., att det vid en eventuell skärpning av förmögenhetsskatten bleve nödvändigt att taga under omprövning, huruvida icke gällande bestämmelser om beräkning av den skattepliktiga förmögenheten borde göras till föremål för revision. Förmögenhetsskattens utformning aktualiserade även frågan om vilka inkomst- och förmögenhetsgrupper, som framför allt bidroge till nybildningen av kapital. Det vore även angeläget, att utredningen upptog frågan om ett återförande av skattesatsen för aktiebolagen till sådan nivå, att likställighet i beskattningshänseende ernåddes mellan aktiebolagen och de ekonomiska föreningarna.

Svårigheterna att öka produktionen och sparandet syntes motionärerna till mycket stor del vara att tillskriva den oerhört hårda beskattningen för såväl företag som enskilda. »Skattetänkandet» — särskilt med hänsyftning på marginalskatten — hade numera spritt sig till snart sagt alla kretsar i vårt land. Därtill hade framför allt det nya s. k. källskattesystemet bidragit. En väsentlig lindring i beskattningen syntes därför från samhällsekonomisk synpunkt framstå som i hög grad motiverad. Enligt motionärernas mening skulle en sådan lindring icke behöva leda till någon minskning i skatteintäkterna, eftersom produktionen otvivelaktigt skulle stiga och därmed även skatteunderlaget.

För att belysa den skatteskarpning, som från år 1932 till år 1948 inträtt för praktiskt taget alla kategorier skattskyldiga, hade motionärerna före-

tagit en utredning, vars resultat redovisades i vid motionerna fogade tabeller.

I de likalydande motionerna I: 215 (av herr Bergvall m. fl.) och II: 269 (av herr förste vice talmannen Carlström m. fl.) har framhållits, att höjningen av skattetrycket i främsta rummet sammanhängde med den omfattande utvidgningen av den allmänna sektorn i samhällslivet. Skärpningen av beskattningen av medelstora och större inkomster, förmögenheter och arv vore i första hand uttryck för en önskan att taga hänsyn till skattebetalarnas olika bärkraft. I ett samhälle, som sökte med socialpolitiska åtgärder förbättra de ekonomiskt svagaste gruppernas inkomstläge, kunde detta motiv emellertid ej skiljas från en önskan att åstadkomma en mindre ojämnhet i inkomstfördelningen än den som utmärkte samhällslivet för några årtionden sedan. För den socialliberala åskådning, som motionärerna företrädde, stode dessa strävanden att steg för steg åstadkomma en omdaning av samhällslivet från de former detta hade i början av innevarande århundrade till ur social synpunkt mera tillfredsställande förhållanden som alltigenom berättigade. Den frågan uppkomme emellertid, hur långt det vore möjligt att gå i fråga om det allmänna skattetrycket och beskattningen av inkomster och förmögenheter av vissa slag utan att verkningarna därav på produktion och sparande bleve sådana, att resultatet ur allmänna synpunkter icke kunde anses försvarligt. Just för dem som önskade en så fast förankring hos folket som möjligt av samhällets sociala omvårdnad framstode det som önskvärt, att beskattningen icke dreves så långt att en känsla av avoghet mot de sociala och övriga offentliga utgifterna växte fram. Även ur inkomstfördelningssynpunkt funnes det uppenbarligen gränser för beskattningen, som icke borde överskridas. En beskattning, som minskade inkomster och sparande hos de mera välsituerade men åstadkomme sådana verkningar på näringslivet, att de breda lagren icke finge sitt läge förbättrat utan tvärtom på lång sikt försämrat, kunde ej anses motiverad med hänsyn till önskemålet om en jämnare inkomstfördelning. Det förhölle sig icke på det sättet, att oberoende av skattepolitiken en viss kaka funnes att dela och att denna kakas storlek icke påverkades av de skattepolitiska fördelningsåtgärderna. Tvärtom vore det uppenbart, att en oklok skattepolitik kunde åstadkomma menliga verkningar på produktionen och sålunda leda till att en mindre kaka stode till förfogande i framtiden än eljest skulle varit fallet.

Den uppfattningen hade på senaste tiden vunnit alltmera spridning i vårt land, att det nuvarande skattetrycket såväl på de breda lagren som på de mera välsituerade folkgrupperna vore ur här anförda synpunkter alltför hårt. Man syntes ha anledning räkna med att även personer med ungefär samma inkomstställning som den för industriarbetare vanliga ej sällan påverkades av den s. k. marginals-katten, så att de bleve obenägna för

ökade ansträngningar. Alldeles på samma sätt syntes det förhålla sig med en hel del människor inom de s. k. fria yrkena med högre utbildning. Sannolikt gjorde sig denna tendens i någon mån gällande inom alla folkgrupper.

Liksom beträffande arbetsprestationerna förefölle det sannolikt, att nuvarande skattesystem verkade i icke ringa grad återhållande på den viktiga ekonomiska prestation, som det enskilda sparandet utgjorde. Det hade även påpekats och förmodligen med rätta, att den nuvarande företagsbeskattningen i någon mån avtrubbade känslan för nödvändigheten av den största ekonomisering i fråga om reparationer, representation o. dyl.

Det rådande skattetryckets tillbakahållande inflytande på de produktiva insatserna vore i nuvarande ekonomiska läge en ytterst allvarlig sak. Motionärerna vore övertygade om att en höjd produktivitet och ett ökat enskilt sparande vore mycket viktiga förutsättningar för att det svenska folkhushållet skulle kunna frigöra sig från nuvarande kristillstånd. Endast därigenom syntes en mera naturlig, mindre restriktionsbetonad balans än den regeringen i första rummet inriktade sin politik på att uppnå kunna åstadkommas. Motionärerna ansåge därför angeläget, att man snarast genomförde en allmän sänkning särskilt av inkomstbeskattningen, så att alla skattebetalare gäves en känsla av att statsmakterna allvarligt strävade efter att steg för steg lätta skattebördan. Om ej helt oförutsedda händelser inträffade, borde en sänkning av inkomstbeskattningen kunna beslutas av årets riksdag att gälla från och med år 1950. Motionärerna avsåge att, när riksdagen hade att behandla frågan om skattesatsens höjd, framlägga förslag om en sådan sänkning av densamma. Det kunde då endast bli fråga om en preliminär skattereduktion av ej alltför genomgripande slag. Frågan hur skattesatserna borde avvägas och olika slag av skatter kombineras borde enligt motionärernas mening upptagas till en närmare och noggrann utredning med särskild hänsyn till skattepolitikens verkan på de produktiva insatserna, sådan den framträdde i ljuset av hittillsvarande erfarenheter.

Motionärerna ville bestämt understryka, att de icke förordade någon allmän utredning av skattesystemets verkningar i alla tänkbara avseenden. För att ett någorlunda snabbt resultat skulle vinnas gällde det tvärtom att inrikta utredningen på sådana speciella punkter, där man kunde ha anledning att vänta praktiska resultat. Till viss del torde det vara lämpligt, att utredningen lades i händerna på opolitiska experter. Detta vore t. ex. lämpligt vid utredningen av den viktiga frågan, vilken roll olika slag av ekonomiska stimulanser spelade för olika slag av människor och företag med hänsyn till deras villighet att prestera arbete, initiativ och sparande. Särskild uppmärksamhet borde ägnas frågan om eventuella skattelättnader för att uppmuntra till sparande.

Utredningen borde leda fram till bestämt utformade riktlinjer för en

successiv reduktion av skattetrycket. En sänkning av den socialpolitiska standard, som uppnåtts under efterkrigstiden, finge emellertid ej ske, och en del viktiga behov, t. ex. på undervisningsens område, måste tillgodoses. Frågan bleve då, hur täckning skulle kunna vinnas för de erforderliga statsutgifterna, eftersom de gynnsamma verkningarna på näringslivet av en skattesänkning till en del framträdde först så småningom.

Vid överbägande av detta spörsmål borde beaktas, att den normalt skeende stegringen av produktionen, som naturligtvis kunde avbrytas av krig och andra olyckor, sannolikt komme att medföra en låt vara ojämnt förlöpande stegring av nationalinkomsten. Därmed följde i och för sig en tendens till stegrade skatteintäkter. En inkomststegring av samma hastighet som före kriget skulle öka nationalinkomsten med cirka en halv miljard årligen samt skatteinkomsterna för stat och kommun med $\frac{1}{4}$ till $\frac{1}{3}$ därav. Om man vågade räkna med en viss fortgående produktionsökning och om återhållsamhet iakttages med nya statsutgifter liksom i fråga om kommunala utgifter, vunnas därigenom ett visst utrymme för en sänkning av skattesatserna.

I de likalydande motionerna I: 149 (av herr Carl Eric Ericsson m. fl.) och II: 186 (av herr Werner m. fl.) har framhållits, att det enligt motionärernas mening vore en uppenbar brist i skattelagstiftningen, att förmögenhetsskatten icke finge avräknas vid inkomstberäkningen. I och för sig vore även förmögenhetsskatten en pålaga på inkomsten, förmögenhetens avkastning, vilken ansetts ha en större bärkraft än arbetsinkomst. Förmögenheten som sådan vore endast en norm för denna beskattning. De skäl, som talade för en avdragsrätt i fråga om förmögenhetsskatten, vore minst lika starka som i fråga om kommunalskatterna. Det kunde icke vara rimligt att belasta en inkomst, som åtgått för att gälda förmögenhetsskatten och sålunda ur skatteförmågesynpunkt vore obefintlig, med ytterligare en skatt. Det vore överhuvud taget icke möjligt att på ett riktigt sätt beakta skatteförmågan, om man läte en och samma inkomst träffas av två av varandra oberoende skatter, båda progressiva. Den dubbla progressiviteten drabbade hårt jordbrukare samt företagare inom hantverk och rörelse, vilka för att kunna utöva sin förvärvsverksamhet måste ha visst kapital placerat i företaget. Motionärerna förordade därför, att rätt till avdrag för förmögenhetsskatten infördes vid taxeringen till statlig inkomstskatt. Även om sådant avdrag finge ske, skulle den sammanlagda belastningen å förmögenhetsägare alltjämt vara betydande. Maximalt skulle skatten, vid 10 procents kommunalskatt, uppgå till minst 90 procent vid en kapitalavkastning av högst 3,2 procent och till minst 80 procent vid en avkastning av högst 7,7 procent. Den skulle dock icke överstiga 100 procent, så länge avkastningen uppginge till minst 2 procent. Vad anginge det inkomstbortfall, som ett genomförande av motionärernas förslag skulle innebära, ansåge de detta icke

vara av den betydelse, att syftet med budgetens överbalansering skulle äventyras.

Frågan om kvarlåtenskapsskattens avskaffande m. m.

I överensstämmelse med beslut av 1947 års riksdag utgå för avliden persons efterlämnade egendom två slag av skatter, nämligen kvarlåtenskapsskatt enligt förordningen därom av den 26 juli 1947 (nr 581) samt arvsskatt enligt förordningen om arvsskatt och gåvoskatt av den 6 juni 1941 (nr 416). Kvarlåtenskapsskatten beräknas å behållningen i dödsbo efter avdrag bl. a. för makes giftorättsandel och är en skatt på förmögenhetsinnehav, en vid dödsfallet aktualiserad, under vederbörandes livstid uppskjuten förmögenhetsskatt. Arvsskatten är avsedd att träffa förmögenhetsförvärv och utgår å arvs- och testamentslott. I överensstämmelse därmed åvilas skattskyldigheten för kvarlåtenskapsskatt den avlidnes dödsbo men för arvsskatt vederbörande arv- eller testamentstagare.

Kvarlåtenskapsskatten utgår å den del av kvarlåtenskapens värde, som överstiger 30 000 kronor, enligt en enhetlig, progressiv skiktsskala med 5 till 50 procent. Jämväl livförsäkringar, till vilka förmånstagare är insatt, drabbas i viss utsträckning av kvarlåtenskapsskatt.

Arvsskatten beräknas efter olika progressiva skalor, avvägda bl. a. med hänsyn till det närmare eller avlägsnare släktskapsförhållandet mellan den avlidne och arvingen. Sålunda beskattas efterlevande make och barn lindrigare än andra släktingar.

Gåvoskatt utgår enligt arvs- och gåvoskatteförordningen efter i stort sett samma grunder som arvsskatten. Därjämte beskattas gåvor från fysiska personer med kvarlåtenskapsskatt, varvid gåvor till närstående äro föremål för skärpt beskattning.

Vid 1948 års riksdag väcktes jämväl vissa motioner, vilka samtliga hade till syfte kvarlåtenskapsskattens avskaffande. Sålunda yrkades i de likalydande motionerna I: 63 (av herr Domö m. fl.) och II: 110 (av herr Skoglund i Doverstorp m. fl.), att förordningen om kvarlåtenskapsskatt skulle upphävas från och med den 1 juli 1948 samt att redan erlagd kvarlåtenskapsskatt skulle restitueras. I huvudsak samma yrkanden framställdes i de likalydande motionerna I: 182 (av herr Gustaf Elofsson m. fl.) och II: 294 (av herr Jonsson i Skedsbygd m. fl.). Vidare yrkades i de likalydande motionerna I: 117 (av herr Bergvall m. fl.) och II: 198 (av herr Ohlin m. fl.), att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande en moderat höjning av arvslottsbeskattningen samt framläggande för riksdagen av dels de förslag, vartill utredningen kunde föranleda, dels ock i samband därmed förslag om kvarlåtenskapsskattens avskaffande.

Dessa motioner lämnades av 1948 års riksdag på hemställan av samma

års bevillningsutskott utan åtgärd. Utskottet anförde därvid i sitt av riksdagen godkända betänkande nr 37 bl. a. följande:

Till stöd för yrkandet om kvarlåtenskapsskattens omedelbara avskaffande har i de likalydande motionerna I: 63 och II: 110 lämnats en utförlig motivering. Såvitt utskottet kunnat finna innehålla emellertid dessa motioner icke några nya synpunkter på denna fråga. Sedan riksdagen i juli månad 1947 fattade sitt beslut om kvarlåtenskapsskattens införande ha ej heller inträffat sådana förhållanden, som kunna anses böra föranleda ett frångående av detta beslut. Utvecklingen torde snarare kunna sägas ha gått i motsatt riktning. Vårt lands statsfinansiella läge är för närvarande betydligt sämre än man vid fjolårets riksdag väntade sig. Att i de nu nämnda motionerna liksom även i de likalydande motionerna I: 182 och II: 294 kunnat ifrågasättas ett upphävande av kvarlåtenskapsskatten utan att någon ersättning för de därigenom bortfallande skatteintäkterna anskaffas på annan väg finner utskottet fördenskull anmärkningsvärt. Utskottet får även erinra om att kvarlåtenskapsskatten endast då det gäller de större förmögenheterna kan anses vara av någon mera väsentlig betydelse samt denna skatt först vid mycket stora förmögenheter kan sägas vara av en betydande storleksordning. Med hänsyn härtill skulle det förvisso för stora delar av vårt folk framstå såsom svärförklarligt, om innevarande års riksdag — som redan beslutat avsevärda skärpningar av ett flertal indirekta skatter vilka skärpningar hårdast drabba de mindre inkomsttagarna — tillmötesginge de i nu ifrågavarande motioner framställda yrkandena om en skattelättnad för de större förmögenheterna. På grund härav avstyrker utskottet de likalydande motionerna I: 63 och II: 110 samt de likalydande motionerna I: 182 och II: 294.

De i de likalydande motionerna I: 117 och II: 198 framställda yrkandena om skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om utredning rörande en moderat höjning av arvslottbeskattningen såsom ersättning för kvarlåtenskapsskatten finner utskottet mera realitetsbetonade. Då emellertid med dessa motioner åsyftas, att skatteskalorna vid arvslottbeskattningen skulle bestämmas så att det inflytande skattebeloppet bleve väsentligt lägre än som vid kvarlåtenskapsskattens bibehållande kunde väntas erhållas, finner utskottet ej heller den i de nu nämnda motionerna anvisade lösningen böra ifrågakomma. Utskottet vill emellertid tillägga, att kvarlåtenskapsskatten liksom varje annan skatt givetvis kan utformas på annat sätt och även ersättas med annan beskattning av kvarlåtenskap och arv, om anledning därtill kan anses föreligga. Enligt utskottets mening bör dock erfarenhet först ha vunnits om skattens verkningar, innan det toges under övervägande, huruvida denna skatt bör bibehållas i sin nuvarande utformning eller icke eller om den bör ersättas med annan beskattning av kvarlåtenskap och arv av motsvarande storleksordning. På grund härav avstyrker utskottet jämväl de likalydande motionerna I: 117 och II: 198.

Vid utskottets betänkande fanns fogad en reservation av sju ledamöter, vilka i anslutning till de likalydande motionerna I: 63 och II: 110 samt de likalydande motionerna I: 182 och II: 294 ansågo, att kvarlåtenskapsskatten borde utan dröjsmål avskaffas.

Frågan om kvarlåtenskapsskattens avskaffande behandlas i flera av *de nu föreliggande motionerna*. I de likalydande motionerna I: 12 (av herr Domö m. fl.) och II: 10 (av herr andre vice talmannen Skoglund m. fl.) har erinrats om innehållet i de vid 1948 års riksdag i ämnet väckta motionerna I: 63 och II: 110. Vidare har framhållits, att förre professorn Gösta Eberstein under år 1948 i sitt arbete »Kvarlåtenskapsskatten i kritisk belysning» framlagt resultatet av en av honom företagen undersökning av vissa grundläggande frågor i förordningen om kvarlåtenskapsskatt. Ebersteins uttalanden bestyrkte till fullo de anmärkningar motionärerna riktat mot den rättsliga grunden för och det rättsliga innehållet i kvarlåtenskapsskatten. Ebersteins utredning slutade med följande ord: »Krav på kvarlåtenskapsskattens upphävande borde därför resas inom alla partier, och allra mest av det parti, som kommit att i första hand engagera sig för kvarlåtenskapsskattens genomförande.» Dessa uttalanden borde enligt motionärernas mening utgöra en allvarlig maning till förnyad prövning av frågan om kvarlåtenskapsskatt. Ur statsfinansiell synpunkt fyllde denna skatteform icke någon betydelsefull funktion. Såsom framginge av bilaga 1 till 1949 års statsverksproposition beräknade riksräkenskapsverket, att för innevarande budgetår skulle uppstå en brist i de å driftbudgeten uppförda inkomsttitlarna, varav 10 miljoner kronor fölle å envar av inkomsttitlarna arvslottsskatt, gåvoskatt och kvarlåtenskapsskatt. Dessa tre inkomsttitlar vore för budgetåret 1948/49 upptagna till sammanlagt 85 miljoner. De av motionärerna i de ovannämnda motionerna vid 1948 års riksdag gjorda antagandena, att ett slopande av kvarlåtenskapsskatten icke skulle medföra ett större inkomstbortfall för statskassan än 25 å 30 miljoner kronor, hade därmed bestyrkts. Däremot hade kvarlåtenskapsskatten ur samhällsekonomisk synpunkt redan haft och komme, om den bibehölles, alltjämt att få skadeverkningar, som vore avsevärt större än den vinst statskassan tillfördes.

I de likalydande motionerna I: 101 (av herr Heiding m. fl.) och II: 116 (av herr Norup m. fl.) har framhållits, att redan vid framläggandet av förslaget om kvarlåtenskapsskatt denna skatteform utsalts för en mycket skarp kritik. Denna kritik hade icke framställts av det skälet, att kvarlåtenskapsskatten vore en skatt på dem som ärvde förmögenheter utan därför att skatten träffade dem som ärvde lika stora belopp olika. Denna orättvisa borde rättas till. Vid skattens införande anfördes, att det belopp, som beräknades inflyta av denna skatt, nämligen omkring 40 miljoner kronor, behövdes för budgetens balansering. I 1948 års bevillningsutskotts betänkande rörande förevarande spörsmål hade uttalats, att utskottet funne det anmärkningsvärt, att i vissa av de då väckta motionerna i ämnet ifrågasattes ett upphävande av kvarlåtenskapsskatten utan att någon ersättning för de därigenom bortfallande skatteintäkterna anvisades. I år låte det sig utan vidare sägas, att ett belopp av denna storleksordning drunknade i den allmänna överbalanseringen.

I de likalydande motionerna I: 216 (av herr Bergvall m. fl.) och II: 270 (av herr förste vice talmannen Carlström m. fl.) har anförts, att genom kvarlåtenskapsskatten kunde komma att för statens löpande utgifter tagas in anspråk hopsparat kapital, som under andra förhållanden skolat användas till produktiva ändamål, och att därför föreläge risk för en fortgående minskning av de produktiva tillgångar, som främjade det ekonomiska framåtskridandet. Kvarlåtenskapsskatten torde vidare kunna sägas verka orättvist mellan olika grupper av arvtagare. De psykologiska verkningarna av en skatt med så höga skattesatser, som det här vore fråga om, måste framstå som hämmande på sparviljan.

Vidare har erinrats om innehållet i de vid 1948 års riksdag från folkpartiets sida i ämnet väckta motionerna I: 117 och II: 198, i vilka framhållits, att kvarlåtenskapsskatten såväl till sin konstruktion som till sina verkningar vore en olämplig skatteform och att den därför icke borde behållas som en form av arvsbeskattning. Ur statsfinansiella och andra synpunkter kunde dock ifrågasättas, om icke en viss komplettering av den hittillsvarande relativt låga arvslottsbeskattningen borde äga rum. Därvid kunde givetvis en schematisk höjning av nu gällande skatteskalor leda till orättvisa resultat. Även om skatteskalorna skulle fastställas så att det från skatten inflytande beloppet skulle bli väsentligt lägre än det kvarlåtenskapsskatten inbringade — vilket motionärerna ansåge vara nödvändigt — skulle belastningen på de mindre arvslotterna bli alltför tung. Skatteskalorna torde därför böra göras till föremål för omarbetning, så att hänsyn toges till de större arvslotternas bättre skattekraft. För att överväga dessa och andra i samband med arvslottsheskattningen uppkommande avvägningsproblem vore det nödvändigt med en ingående utredning om de verkningar på samhällsekonomin i stort, som arvslottsbeskattningen kunde väntas medföra.

Utskottet. Samtliga de nu ifrågavarande motionerna avse en omprövning av det vid 1947 års riksdag införda skattesystemet, kvarlåtenskapsskatten däri inbegripen. Sålunda yrkas i de likalydande motionerna I: 13 (av herr Domö m. fl.) och II: 11 (av herr andre vice talmannen Skoglund m. fl.), att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en utredning rörande det gällande skattesystemets verkningar i de avseenden som i motionerna berörts, varvid särskilt pekas på marginals kattens avvägning, förmögenhetsbeskattningen och företagsbeskattningen. I de likalydande motionerna I: 215 (av herr Bergvall m. fl.) och II: 269 (av herr förste vice talmannen Carlström m. fl.) yrkas, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t dels uttala, att den offentliga hushållningen under de närmaste åren bör utmärkas av en strävan att åstadkomma en allmän sänkning av skatetrycket för alla grupper av skattebetalare, dels ock hemställa om en utredning angående bl. a. möjligheterna att genom en reduktion och omläggning av beskattningen åstadkomma sådana nationalekonomiskt gynnsamma

verkningar, som steg för steg kunna möjliggöra en fortsatt sänkning av skattetrycket. I de likalydande motionerna I: 149 (av herr Carl Eric Ericson m. fl.) och II: 186 (av herr Werner m. fl.) hemställas, att riksdagen ville besluta sådan ändring i förordningen om statlig inkomstskatt att skattskyldig berättigas att vid taxering till dylik skatt åtnjuta avdrag för honom påförd statlig förmögenhetsskatt. Vad angår kvarlåtenskapsskatten framställas yrkanden om avskaffande av denna skatt i de likalydande motionerna I: 12 (av herr Domö m. fl.) och II: 10 (av herr andre vice talmannen Skoglund m. fl.) samt i de likalydande motionerna I: 101 (av herr Heiding m. fl.) och II: 116 (av herr Norup m. fl.). Vidare hemställas i de likalydande motionerna I: 216 (av herr Bergvall m. fl.) och II: 270 (av herr förste vice talmannen Carlström m. fl.), att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande en moderat höjning av arvslotsbeskattningen samt framläggande för riksdagen av dels de förslag, vartill utredningen kan föranleda, dels ock i samband därmed förslag om kvarlåtenskapsskattens avskaffande.

Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen väcktes redan vid 1948 års riksdag vissa motioner, vari yrkades skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om en utredning rörande det gällande skattesystemets verkningar i vissa avseenden. Dessa motioner lämnades av riksdagen på förslag av samma års bevillningsutskott utan åtgärd. 1948 års bevillningsutskott framhöll emellertid, att det nya skattesystemet i åtskilliga hänseenden innebure betydelsefulla förändringar i jämförelse med det förutvarande skattesystemet, och sade sig icke vilja bestrida, att med hänsyn därtill en närmare belysning av det nya skattesystemets verkningar för vårt ekonomiska liv skulle kunna anses önskvärd. För åstadkommande av en utredning efter objektiva grunder ansåg dock utskottet ofrånkomligt, att skattesystemet först under någon tid måste hava varit i tillämpning. På grund av inom produktionen rådande onormala förhållanden med brist på bl. a. råvaror, elektrisk kraft och bränsle skulle enligt utskottets mening en då beslutad undersökning rörande det nya skattesystemets verkningar med avseende å produktionen kunna giva ett missvisande resultat. På grund därav ansåg sig utskottet — trots sin principiella anslutning till tanken på en utredning i detta ämne vid lämplig tidpunkt — icke kunna tillstyrka bifall till de då väckta motionerna.

Med avseende å de förhållanden, som år 1948 återopades till stöd för ett uppskjutande av denna omprövning kan någon större ändring inte sägas ha inträtt. Å andra sidan ha omständigheter tillkommit som motivera en översyn av de olika skatteformerna i ett sammanhang. Som stöd för den ekonomiska stabiliseringspolitiken har en betydande överbalansering av budgeten ansetts nödvändig, och den har åstadkommit genom en kraftig

höjning av konsumtionsskatterna, som medfört en annan fördelning av skattetrycket än tidigare. Den redan företagna ökningen av statens utgifter och utsikterna till en fortsatt stegring samtidigt med att en lättnad i beskattningen alltjämt framstår som ett naturligt önskemål ge också anledning till ett nytt övervägande av hela skattefrågan, då bedömd inte minst med hänsyn till den utveckling av statens utgifter som anses sannolik.

Den översyn av nu rådande skattesystem, som utskottet vill förordna, kan sålunda inte undgå att i viss mån vidgas till att omfatta också överväganden om ramen för statliga utgifter. Det är sannolikt att på detta sätt riskerna för skiljaktiga meningar bli större, än om utredningen strängt begränsas till skattefrågan. Men då det praktiska syftet med utredningen uppenbarligen är att undersöka möjligheterna till ett lägre samlat skattetryck, och hur en rimlig fördelning av detta skattetryck skall ha så litet ogynnsamma verkningar som möjligt på produktionen, synes det totala omfånget av skatteintäkterna och därmed av statsutgifterna inte kunna lämnas åsido. Några begränsningar i utredningens frihet att här uttala önskemål eller framställa krav anser sig utskottet icke böra förordna i annan mån än att en minskning av det samlade skattetrycket icke får sökas genom en sänkning av den uppnådda sociala standarden.

En avvägning mellan den rimliga höjden för statsutgifterna och en rimlig höjd hos det samlade skattetrycket måste sålunda utgöra förutsättningen för de ytterligare avvägningar, som en utredning om skattefrågan innebär. Den första av dessa avvägningar är den mellan skatterna på inkomst och förmögenhet å ena sidan, samt konsumtionsskatterna å den andra. Därefter kommer avvägningen mellan de direkta skatterna inbördes. Vad som föranleder utskottet att ingå på den första av dessa avvägningar är den överhalansering av budgeten genom en extraordinär konsumtionsbeskattning, som just nu föreligger. Det synes inte vara att föregripa utredningen om en rimlig avvägning mellan beskattningen av inkomster och av konsumtion, då utskottet erinrar om att någon höjning av konsumtionsbeskattningen icke vid skattereformen år 1947 ansågs motiverad för att möjliggöra en större sänkning av inkomstskatten och att den extraordinära höjningen vid 1948 års riksdag alltså bör betraktas som tillfällig och åtminstone i stort sett bör försvinna, innan en sänkning av skatterna på inkomst och förmögenhet överväges.

Vad dessa senare skatter beträffar utgöra de uppenbarligen ett nödvändigt led i skattesystemet, medan delade meningar föreligga om den inbördes avvägningen dem emellan. Det gäller såväl frågan i vilken utsträckning enskilda skattebetalare skola belastas i jämförelse med bolagen, som avvägningen mellan skatten på inkomster å ena sidan och förmögenheter å den andra. Dessa skiljaktiga meningar togo sig uttryck vid 1947 års skattereform, då det förslag som genomfördes utsattes för kritik, därför att det

ansågs belasta förmögenheterna alltför hårt, medan dess förespråkare ansågo en lätnad för inkomstagarna vara av sådan betydelse att om en sänkning av hela skattesumman varit finansiellt möjlig den borde ha skett genom en ytterligare sänkning av inkomstskatten. Såväl denna motsättning som de skiljaktiga meningarna om en riktig avvägning mellan den årliga förmögenhetsskatten å ena sidan och arvsskatterna å den andra kvarstå fortfarande, och utskottet kan här tydligen inte ge tillkänna någon enhetlig uppfattning, lika litet som i fråga om utformningen av skatteskalor med deras olika tryck på olika grupper av inkomstagare och förmögenhetsägare. Det är ett för alla gemensamt intresse att hela skattesystemet så utformas att det i minsta möjliga grad lägger hinder i vägen för en höjning av folkets välfärd genom fortsatt utveckling av produktionen. Att därvid skatternas inverkan både på sparandet och arbetsviljan måste beaktas är lika allmänt erkänt som det har visat sig svårt att vinna enighet om verkningarna i praktiken av skattesystemets utformning. I den mån utredningen i detta hänseende kan finna vägar till ett mera objektivt bedömande av dessa olika verkningar, ökas tydligen utsikterna till ett samförstånd eller en sammanjämkning mellan uppfattningarna.

Å andra sidan synes det icke vara tillrådligt att med hänvisning till de ekonomiskt gynnsamma verkningarna av ett lägre skattetryck föreslå sådana sänkningar av skatterna, som leda till underskott i budgeten, utan att detta är motiverat av ekonomisk stagnation och kris, eller som omöjliggöra en under högkonjunktur önskvärd överbalansering av budgeten.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte — i anledning av följande motioner, nämligen de likalydande motionerna I: 12 av herr Domö m. fl. och II: 10 av herr andre vice talmannen Skoglund m. fl., de likalydande motionerna I: 13 av herr Domö m. fl. och II: 11 av herr andre vice talmannen Skoglund m. fl., de likalydande motionerna I: 101 av herr Heiding m. fl. och II: 116 av herr Norup m. fl., de likalydande motionerna I: 149 av herr Carl Eric Ericsson m. fl. och II: 186 av herr Werner m. fl., de likalydande motionerna I: 215 av herr Bergvall m. fl. och II: 269 av herr förste vice talmannen Carlström m. fl. samt de likalydande motionerna I: 216 av herr Bergvall m. fl. och II: 270 av herr förste vice talmannen Carlström m. fl., ävensom med hänvisning till vad utskottet här ovan anført och under särskilt betonde av att den uppnådda socialpolitiska standarden icke får beskäras — i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en översyn av skatterna till staten och

dessas verkningar samt att de förslag, som därav föranledas, måtte föreläggas riksdagen.

Stockholm den 29 mars 1949.

På bevillningsutskottets vägnar:

ADOLV OLSSON.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Elon Andersson, Sjödahl, Velander, Gustaf Elofsson*, Heüman*, Franzon, Wehtje, Ramberg, Rosander och Sjö; samt

från andra kammaren: herrar Olsson i Gävle, Björklund, Sandberg, Jonsson i Skedsbygd, Orgård, Kristensson i Osby, Sundström, Hagberg i Malmö, Nilsson i Kristinehamn och Persson i Svensköp.

---

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.

Reservationer:

I) av herrar *Velander*, *Wehtje* och *Hagberg* i Malmö, vilka anfört följande:

»De direkta statliga skatterna å inkomst och förmögenhet ha under det senaste decenniet undergått en sådan skärpning, att de numera i stor utsträckning icke kunna anses stå i någon rimlig relation till de skattskyldigas inkomster eller skatteförmåga. Belysande härför äro bl. a. de utredningar, som redovisats i de likalydande motionerna I: 116 och II: 195 vid 1948 års riksdag samt de likalydande motionerna I: 13 och II: 11 vid innevarande års riksdag. Det synes oss stå utom allt tvivel att de gällande skattesatserna ha direkt samhällsskadliga verkningar. Genom det nya uppbördssystemet har marginalskattens storlek kommit att uppmärksammas på ett helt annat sätt än tidigare. Skatternas psykologiska verkningar ha därmed börjat framträda i allt vidare kretsar, så till vida att de höga skatterna visat sig ägnade att motverka arbetsvilja, företagsamhet och risktagande. Viljan och möjligheterna till sparande ha vidare, särskilt i den mån inkomsten även drabbats av förmögenhetsskatt, i stort sett eliminerats, där icke denna skatt

rentav lett till kapitalförtäring. Ett bibehållande av sådana skattesatser skulle därför enligt vår mening förhindra eller i varje fall fördröja den ekonomiska utveckling, som utgör förutsättningen för en fortsatt allmän välståndsökning. Med hänsyn härtill ter sig ur samhällsekonomisk synpunkt en genomgående sänkning av skattesatserna för såväl inkomst som förmögenhet såsom ofrånkomlig. Det är också angeläget att denna skattesänkning genomföres innan de skadliga verkningarna av nuvarande skatte-tryck blivit än mer påtagliga. Då det emellertid icke är möjligt att utan en närmare utredning taga ställning till sådana frågor, som hur omfattande en sådan skattesänkning bör bli, huruledes denna bör fördela sig mellan olika skatteformer m. m., inskränka vi oss i detta sammanhang till att förorda, att en utredning om det gällande skattesystemets verkningar och om möjligheterna att åstadkomma en väsentlig sänkning av rådande direkta skatte-tryck snarast igångsättes.

Vid den sålunda förordade utredningen måste givetvis beaktas storleken av de utgifter, som skatterna äro avsedda att täcka. Vi hysa sålunda, i likhet med andra meningsriktningar, den uppfattningen att den nu uppnådda sociala standarden icke får beskäras. Detta konstaterande innebär emellertid icke att utgifterna under alla förhållanden skola anses vara det primära och skatternas summa blott en följd härav. Tvärtom torde de nuvarande ekonomiska förhållandena ha ådagalagt, att riksdagen icke bör besluta utgifter i sådan utsträckning att konsekvensen blir ett samhällsekoniskt skadligt skattetryck.

En sänkning av skattetrycket påverkar gynnsamt såväl produktion som sparande och behöver därför icke i och för sig medföra någon minskning av statens skatteintäkter. Utredningen måste naturligtvis taga hänsyn till denna väsentliga omständighet. Framför allt böra skattetryckets verkningar på längre sikt beaktas. Det framtida skattesystemet måste konstrueras så att icke någon medborgargrupp orimligt belastas och så, att icke förutsätt-ningarna för svenska folkets försörjning försämras.

Vad *kvarlåtenskapsskatten* beträffar föreligger icke något behov av en särskild utredning. De ogynnsamma för att icke säga orimliga verkningarna av denna skatteform ha i olika sammanhang ingående belysts, bl. a. i vissa av de föreliggande motionerna. Därtill kommer, att skattens budgetära betydelse är ringa. Med hänsyn härtill förorda vi, att kvarlåtenskapsskatten omedelbart avskaffas samt att redan influten sådan skatt restitueras.

Vad slutligen angår den *indirekta beskattningen* vilja vi här inskränka oss till det uttalandet att den år 1948 beslutade extraordinära konsumtionsbeskattningen å bensin och papper enligt vår uppfattning bör avskaffas redan vid innevarande års riksdag och att denna fråga därför icke bör ingå i utredningens uppdrag.

Under hänvisning till vad här anförts hemställa vi,

a) att riksdagen måtte — med bifall till de likalydande motionerna I: 12 av herr Domö m. fl. och II: 10 av herr andre vice talmannen Skoglund m. fl. samt de likalydande motionerna I: 101 av herr Heiding m. fl. och II: 116 av herr Norup m. fl. — antaga de i motionerna I: 12 och II: 10 framlagda, i förestående betänkande återgivna förslagen till:

1) förordning om upphävande av förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt,

2) förordning angående restitution av kvarlåtenskapskatt m. m. i samband med upphävande av förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt, samt

3) förordning om ändring i förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt;

b) att riksdagen måtte — i anledning av följande motioner, nämligen de likalydande motionerna I: 13 av herr Domö m. fl. och II: 11 av herr andre vice talmannen Skoglund m. fl., de likalydande motionerna I: 149 av herr Carl Eric Ericsson m. fl. och II: 186 av herr Werner m. fl. samt de likalydande motionerna I: 215 av herr Bergvall m. fl. och II: 269 av herr förste vice talmannen Carlström m. fl. — i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en skyndsam översyn av de årliga skatterna till staten och dessas verkningar samt att de förslag, som därav föranledas, måtte snarast föreläggas riksdagen; samt

c) att de likalydande motionerna I: 216 av herr Bergvall m. fl. och II: 270 av herr förste vice talmannen Carlström m. fl. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.»

II) av herrarna *Elon Andersson, Sandberg, Kristensson* i Osby och *Persson* i Svensköpp, vilka biträtt utskottets hemställan men ansett att utskottets motivering bort erhålla följande lydelse:

»Samtliga de — — — (= utskottet s. 15 rad. 15 nedifrån — s. 16 rad. 7 nedifrån) — — — väckta motionerna.

De skäl, som 1948 åberopades till stöd för ett uppskjutande av denna omprövning göra sig ej längre gällande i samma grad som då, medan skälen för en utredning ha vunnit i styrka. Skattebetalarnas reaktioner sedan de under det senaste året blivit medvetna om skatternas faktiska höjd synes bestyrka riktigheten av den på olika håll framförda uppfattningen att beskattningens utformning och tyngd verkar återhållande på produktionen — bl. a. genom att begränsa den enskildes lust att öka sina arbets-

insatser — och hämmande på det enskilda sparandet. Övervägande skäl tala därför enligt utskottets mening för att en översyn av skattesystemet omedelbart sättes i gång.

En sådan översyn bör givetvis syfta till vissa bestämda mål. Avsikten bör således vara att uppnå en sådan lättnad i skattebördan att arbetslusten och sparviljan erhåller en behövlig stimulans. Naturligtvis reser sig därvid frågan om en avvägning mellan olika skatteformer, såväl mellan olika slag av direkta skatter som mellan de direkta skatterna och konsumtionsskatterna. Utskottet vill härvidlag icke föregripa utredningen eller begränsa dess räckvidd, men vill dock betona att det synes angeläget att — med beaktande av verkningarna på produktion och arbetsvilja — söka åstadkomma en allmän sänkning av inkomstbeskattningen och att pröva en sådan omläggning och reduktion av arvs- och förmögenhetsbeskattningen som kan utöva ett gynnsamt inflytande på sparviljan. Uppenbart är även, såsom i motionerna I: 216 och II: 270 angives, att den åsyftade skattereduktionen ej får vinnas genom en sänkning av den socialpolitiska standard, som nåtts under efterkrigsåren.

I detta sammanhang reser sig frågan om de nya viktiga behov, som samhället ännu har att tillgodose. Betydande uppgifter vänta t. ex. på undervisningens område, och vissa samhällsgrupper ha ännu ej kunnat helt tillgodoföras resultaten av den sociala standardhöjning, som ägt rum. Det är självfallet att frågan om beskattningens höjd sammanhänger med storleken av statens utgifter. Enligt utskottets mening bör utredningen dock icke syfta till en prognos över den framtida utvecklingen av statens utgifter. Statens möjligheter att tillgodose nya sociala och kulturella ändamål bli beroende av den ökning av de produktiva insatserna, som kan åstadkommas, och den av utskottet förordade översynen av skattesystemet skall bl. a. ha till uppgift att söka åstadkomma sådana lättnader i beskattningen att den produktiva utvecklingen därigenom främjas. Frågan blir således inte främst hur stora statens utgifter under de närmaste åren kunna beräknas bli utan hur beskattningen skall utformas för att bättre än vad som nu är fallet möjliggöra en sådan intensifiering av de produktiva insatserna och en sådan ökning av sparviljan att underlag skapas för en fortsatt social och kulturell standardhöjning. Alldeles oavsett om statens utgifter bli något större eller något mindre har man med hänsyn till det rådande skattetryckets produktivetsbegränsande verkningar anledning eftersträva en successiv skattelindring och att utreda därmed sammanhängande avvägningsproblem. Hänsyn till de statliga utgiftsbehoven medför endast den konsekvensen att man inte på en gång i samband med utredningen kan bestämma *hur långt* en skattereduktion kan gå. Härtill får man taga ställning år efter år allteftersom verkningarna av skattelättnaderna på produktion och statsinkomster framträda och statens aktuella utgiftsbehov därvid får vägas mot behovet av ytterligare skattesänkning.

De internationella förhållandena på det ekonomiska och politiska området, vilka självfallet utöva en betydande inverkan på den ekonomiska utvecklingen även i vårt land, äro för övrigt ännu så ovissa och svårbedömbara, att föga torde vara att vinna på försök att fastlägga program för en ökning av den samhällseliga verksamheten i viss angiven takt under de närmaste åren. Dylika program skulle bli så osäkra att de ej kunde ge vägledning för skattepolitiken.

Sedan riksdagen år 1947 fattade beslut i skattefrågan har en viss stegring av levnadskostnaderna ägt rum. Denna nedgång i penningvärdet innebär en skärpning av skattetrycket. På inkomst av oförändrad reell storlek men med höjt nominellt belopp utgår nu skatt efter en högre genomsnittlig skatteprocent än avsett var. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att statsrådet och chefen för finansdepartementet i den kungl. propositionen angav en variation av uttagsprocenten mellan 90 och 110 % av den angivna skatteskalen som rimlig.

Genom beslut vid 1948 års riksdag har en väsentlig höjning av den indirekta beskattningen ägt rum. Denna motiverades av det aktuella ekonomiska läget och angavs vid sin tillkomst vara av provisorisk karaktär. För en del av de sålunda tillkomna nya skatterna eller skattehöjningarna torde gälla att de medföra vissa svårigheter för produktionen. Särskilt där så är fallet böra de enligt utskottets mening tagas i beaktande vid ett bedömande av skattetrycket. Därmed får dock icke anses självfallet att samtliga dessa skatter eller skattehöjningar skola avskaffas innan någon sänkning av den direkta beskattningen kan beslutas. Uppenbarligen bör här en avvägning ske inte efter någon schablonmässig princip rörande förhållandet mellan de direkta och de indirekta skatternas avkastning och ändamål utan med hänsyn till verkningarna dels för olika folkgruppers skattebelastning — varvid en eventuell höjning av de skattefria avdragen vid kommunalbeskattningen får beaktas — dels på produktionens och nationalinkomstens utveckling. Utskottet är medvetet om de skiljaktiga meningar, som kunna yppa sig om denna avvägning och i fråga om verkningarna i praktiken av skattesystemets utformning. Om man är ense om att skattesystemet bör så utformas, att det i minsta möjliga grad lägger hinder i vägen för en höjning av folkets välstånd genom en fortsatt utveckling av produktion och sparande, och om man finner anledning föreligga, att ur denna synpunkt ägna det nu rådande skattesystemet en översyn, bör det vara möjligt att vid ett objektivt bedömande finna vägar, som leda fram till ett samförstånd eller en sammanjämkning mellan uppfattningarna.»

III) av herrar *Gustaf Elofsson* och *Jonsson* i Skedsbygd, vilka biträtt utskottets hemställan men ansett att utskottets motivering bort erhålla följande lydelse:

»Samtliga de — — — (= utskottet s. 15 rad 15 nedifrån—s. 16 rad 7 nedifrån) — — — väckta motionerna.

Sedan frågan om en allmän omprövning av det nya skattesystemets verkningar avvisades av föregående års riksdag, ha nya motiv framkommit, som motivera en sådan omprövning. Som stöd för den allmänna stabiliseringspolitiken har en betydande överbalansering av budgeten ansetts nödvändig, vilken åstadkommits genom en kraftig höjning av konsumtionsskatterna. Skattebetalarnas reaktion inför de i många fall höjda skatterna synes medföra återhållande verkningar på produktionen. Det sjunkande penningvärdet med som följd därav stegrade inkomster i kronor räknat har i stor utsträckning eliminerat de större skattefria avdragen.

De stegrade statsutgifterna motivera en allmän översyn över sättet att finansiera dessa utgifter. Givetvis måste om man vill nå målet att sänka skatterna statens utgifter i möjligaste mån begränsas. Detta inte minst med hänsyn till de osäkra förhållanden som äro rådande på exportmarknaderna, enär man måste göra klart för sig att möjligheten att genomföra och uppehålla sociala förmåner är helt beroende av den kommande produktionsutvecklingen. Enligt utskottets mening bör därför en allmän översyn av skatterna nu sättas i gång.

Avsikten bör vara att uppnå en sådan lättnad i beskattningen att arbetslusten, sparviljan och viljan att taga företagarerisker stimuleras. Frågan om en avvägning mellan olika skatteformer inbördes bör upptagas till prövning. Härvid bör tagas i beaktande att de folkgrupper, som förut svarat för största delen av sparandet, icke utsättas för så hård skattebelastning, att sparviljan upphör. Verkningarna av den dubbelbeskattning som äger rum i fråga om förmögenheter av viss storleksordning genom den årliga förmögenhetsskatten och kvarlåtenskapsskatten bör undersökas, liksom inkomstskattens höjd i olika inkomstkikt. Allt detta har till syfte att främja produktionen.

Härvid böra även beaktas de höjningar av konsumtionsskatterna som genomfördes vid föregående års riksdag. Dessa verka i viss mån fördyrande och hindrande för produktionen, varjämte deras verkningar träffa skilda befolkningsskikt olika hårt. Såsom exempel kan utskottet anföra bensinskatten, vilken belastar landsbygden i betydligt högre grad än tätorterna.

Härtill kommer att man för att i vissa fall mildra skattens verkningar genom subventioner och restitutioner nödgats ersätta de genom denna skatt åstadkomna skadeverkningarna.

Några begränsningar i utredningens frihet att här uttala önskemål eller framställa krav, anser sig utskottet icke böra förorda i annan mån än att

den uppnådda sociala standarden även i framtiden bör om möjligt uppehållas. Härvid bör dock icke bortses från att denna ekonomiska och sociala standard delvis vunnits genom att vissa folkgrupper fått sina arbetsförhållanden synnerligen betungande och därigenom sina levnadsförhållanden försvårade.

En avvägning av den rimliga höjden för statsutgifterna och en rimlig höjd hos det samlade skattetrycket måste sålunda utgöra förutsättningen för de ytterligare avvägningar, som en utredning om skattefrågan innebär.

Utredningen bör inte syfta till att ställa någon prognos för den framtida utvecklingen av statens utgifter och inkomster. Statens möjligheter att tillgodose allmänna behov sammanhänger intimt med den samlade produktions omfattning. Stiger produktionen, ökas statens möjligheter att tillgodose för samhället gemensamma behov. Det torde vara en god regel att avvakta produktionens samlade inkomster innan man beslutar sig för utgifter, grundade på ovissa beräkningar.

Härvid bör även beaktas att en alltför hög beskattning kan bli ett förtärande av det kapital, som utgör grunden för produktion och välstånd, samt att beskattningen av driftsföretag kan medföra dels höjda produktpriser, dels omöjliggöra för företaget att utbetala de högre arbetslöner, som vid en lägre beskattning kunnat betalas.»
